

SKALA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ZA POŚREDNICTWEM LGD

Zbigniew Brodziński

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie. Celem pracy jest wskazanie możliwości wspierania rozwoju obszarów wiejskich przez lokalne grupy działania (LGD), na przykładzie grup Lidera z woj. warmińsko-mazurskiego. W pracy przedstawiono wyniki analizy dostępnych dokumentów opisujących warunki realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007–2013 (NSRO) w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Następnie, na przykładzie LGD z woj. warmińsko-mazurskiego, przedstawiono plany wydatkowania dostępnych środków na realizację lokalnych strategii rozwoju (LSR). W podsumowaniu stwierdzono, że suma środków przeznaczonych na realizację LSR jest wręcz symboliczna wobec lokalnych potrzeb. LGD, dzięki aktywnemu poszukiwaniu innych niż PROW źródeł finansowania realizacji celów LSR, może stanowić ważny czynnik wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Słowa kluczowe: rozwój obszarów wiejskich, lokalne grupy działania

WSTĘP

Za rozwój jednostek samorządu terytorialnego ponoszą odpowiedzialność głównie ich władze¹, które posiadają bogaty zestaw narzędzi służących wdrażaniu korzystnych zmian społeczno-gospodarczych [Wojciechowski 2003]. Przy tym najważniejsze źródło wsparcia procesów rozwoju obszarów wiejskich stanowią fundusze strukturalne Unii Europejskiej [Błąd 2006].

Znaczna część programów, finansowanych ze środków polityki strukturalnej, wymaga aprobaty, a często również bezpośredniego udziału w ich wdrażaniu funkcjonujących na danym terenie instytucji i organizacji, a także podmiotów sektora gospodarczego. Liczne przykłady współpracy w ramach partnerstw terytorialnych [Furmankiewicz 2006] sprzyjają tworzeniu się korzystnego klimatu dla działań prorozwojowych. Działania te stają się

Adres do korespondencji – Corresponding author: Zbigniew Brodziński, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa, Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska, pl. Łódzki 2, 10-957 Olsztyn, e-mail: zbr@uwm.edu.pl

¹Mówi o tym art. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. DzU Nr 227, poz. 1658, z późn. zmianami.

atutem w konkurowaniu z innymi jednostkami terytorialnymi m.in. o przedsiębiorców, turystów, a także o miejsce zamieszkania i pobytu [Klamut 2008].

Na liście podmiotów aktywnie wspierających rozwój obszarów wiejskich ważne miejsce zajmują lokalne grupy działania (LGD). Organizacje te posiadają znaczne środki finansowe umożliwiające wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (LSR)². Podejmowane w ramach trójsektorowych partnerstw inicjatywy przyczyniają się niewątpliwie do podnoszenia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Mało jednak eksponowaną, również w działaniach tych najaktywniejszych LGD, jest możliwość pozyskania wsparcia na realizację przyjętych celów LSR z innych źródeł niż PROW 2007–2013.

Celem pracy jest wskazanie możliwości wspierania rozwoju obszarów wiejskich przez LGD. W pracy przedstawiono syntezę zapisów dostępnych dokumentów opisujących warunki realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007–2013 (NSRO), czyli podstawowego strategicznego dokumentu dotyczącego wdrażania funduszy UE w Polsce. Na tle analizy celów umożliwiających wsparcie rozwoju obszarów wiejskich wskazano te, do realizacji których mogą się przyczynić LGD. Na przykładzie funkcjonujących w woj. warmińsko-mazurskim 14 grup Lidera dokonano przeglądu zapisów wdrażanych przez te grupy lokalnych strategii rozwoju oraz przedstawiono strukturę wydatkowania środków przeznaczonych na realizację strategii.

POLITYKA SPÓJNOŚCI UE I MOŻLIWOŚCI WSPIERANIA JEJ REALIZACJI PRZEZ LGD

Polityka strukturalna UE na lata 2007–2013 wyraźnie akcentuje rolę i znaczenie obszarów wiejskich, stanowiących ważną część jej geograficznej specyfiki i tożsamości, zajmujących ok. 91% terytorium i zamieszkiwanych przez 56% obywateli³. Główne dokumenty związane z realizacją zasady programowania rozwoju obszarów wiejskich w Polsce w latach 2007–2013 oraz wyartykułowane w nich priorytety wsparcia, znajdujące się w centrum zainteresowania LGD, przedstawiono w tabeli 1.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007–2013, respektując kierunki rozwoju Unii Europejskiej wyznaczone przez dokumenty programowe, zwłaszcza odnowioną strategię lizbońską i powiązaną z nią koncepcję zrównoważonego rozwoju zawartą w strategii goteborskiej, w jednym z sześciu celów strategicznych wskazuje dążenie do wyrównywania szans rozwojowych na obszarach wiejskich i wspomaganie zmian strukturalnych⁴.

Podstawę realizacji polityki spójności na poziomie kraju i regionalnym stanowią Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013 (NSRO), wskazujące jako źródło środków 4 krajowe programy operacyjne (PO) i 16 programów regionalnych (RPO) [Narodowa Strategia... 2007]. Na rozwój obszarów wiejskich bezpośrednio lub pośrednio mogą oddziaływać wszystkie działania realizowane w ramach sześciu celów NSRO, przy czym szczególne znaczenie mają cele 5 i 6 obejmujące:

²Oś IV PROW 2007–2013 – Lokalne Grupy Działania i Lokalne Strategie Rozwoju. Wyd. MRiRW, Warszawa 2009, s. 25–26.

³Polityka rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013, <http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/indexpl>.

⁴www.npr.gov.pl z 02.05.2010 r.

Tabela 1. Potencjalne źródła wsparcia inicjatyw LGD na rzecz rozwoju obszarów wiejskich zawarte w dokumentach i programach operacyjnych opracowanych na lata 2007–2013

Table 1. Potential support sources of LAG initiatives for rural areas development included in documents and operational programs for 2007–2013

Nazwa dokumentu	Kierunki działań i obszary wsparcia
Strategia Rozwoju Kraju 2007–2013	<p>Priorytet 5: Rozwój obszarów wiejskich</p> <p>a) Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich.</p> <p>b) Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych.</p> <p>c) Rozwój i poprawa infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich.</p> <p>d) Wzrost jakości kapitału ludzkiego oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców wsi.</p>
Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO) 2007–2013	<p>Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich⁵:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach wiejskich, – wspomaganie zmian strukturalnych.
PO Kapitał Ludzki	<p>W PO KL LGD mogą starać się o wsparcie w ramach takich działań, jak:</p> <p>6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich,</p> <p>7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji,</p> <p>9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.</p>
PO Infrastruktura i Środowisko	<p>Oś priorytetowa V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.</p> <p>Oś priorytetowa XI: Kultura i dziedzictwo kulturowe.</p>
PO Rozwój Polski Wschodniej	<p>Możliwości wsparcia obszarów wiejskich przez LGD, w ramach osi priorytetowych PO Rozwój Polski Wschodniej, dotyczy 5 województw i osi:</p> <p>II oś priorytetowa: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, przedsięwzięcia w ramach Działania II.1. Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – szkolenia dla osób zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”,</p> <p>V oś priorytetowa: Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne, Działanie V.2: Trasy rowerowe, przedsięwzięcia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wytyczanie i oznakowanie tras rowerowych oraz budowa i inne roboty budowlane w zakresie ścieżek dla rowerów o utwardzonej nawierzchni, 2. Budowa i montaż podstawowej infrastruktury towarzyszącej.
Regionalne programy operacyjne	<p>Za pośrednictwem RPO na obszarach wiejskich LGD mogą wspierać organizacyjnie realizację działań dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwoju lokalnej i regionalnej infrastruktury, w szczególności na potrzeby społeczeństwa informacyjnego, – rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej terenu, – poprawy jakości i zwiększenia dostępności usług publicznych, – inwestowania w kapitał ludzki i wyrównywania szans edukacyjnych mieszkańców.
PROW 2007–2013	<p>Oś 1 – poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,</p> <p>Oś 2 – poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich,</p> <p>Oś 3 – jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, – tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, – odnowa i rozwój wsi. <p>Oś 4 – Leader:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, – wdrażanie projektów współpracy, – funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.npr.gov.pl z 02.05.2010 r.

Sources: Author's elaboration on the basis of www.npr.gov.pl z 02.05.2010.

⁵www.npr.gov.pl z 02.05.2010 r.

- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich i regionalnych.

Na wnikliwą ocenę skuteczności polityki rozwoju obszarów wiejskich UE realizowanej w perspektywie 2007–2013 oraz efektywności wykorzystania funduszy jest jeszcze zbyt wcześnie. Z przeprowadzonych szacunków wynika, że w latach 2007–2013 na obszarach wiejskich mogą być realizowane projekty o wartości ok. 41 mld euro (68% środków przeznaczonych na realizację NSRO), z tego wartość projektów mających [Jahns 2009]:

- bezpośredni wpływ jest szacowany na 14,4 mld euro (ok. 23% środków czterech krajowych programów operacyjnych),
- silny pośredni wpływ – 14,5 mld euro (ok. 24% tych środków),
- słaby pośredni wpływ – 12,6 mld euro (19% środków).

W obecnej perspektywie finansowej wsparcie obszarów wiejskich z polityki spójności obejmuje ok. 20% budżetu UE, co stanowi ok. 70 mld euro. Z EFROW na rozwój obszarów wiejskich UE przeznaczyła kolejne 91 mld euro. Dla porównania w latach 2000–2006 alokacja funduszy strukturalnych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wynosiła ok. 34 mld euro [Brodziński 2010].

W ramach 16 RPO na rozwój obszarów wiejskich może wpływać ok. 68% środków, z tego ok. 5,5 mld euro bezpośrednio oraz ok. 5,7 mld euro pośrednio. Jeśli zostanie uwzględniona alokacja z EFRROW na realizację zadań PROW 2007–2013 (13,2 mld euro), uzupełniona o wkład 4 mld euro z budżetu krajowego, to można zauważyć, że polska wieś może dysponować kilkakrotnie większym strumieniem środków, niż miało to miejsce w pierwszym okresie członkostwa, w latach 2004–2006. Faktycznie jednak do gmin wiejskich jest skierowane z RPO zaledwie kilka procent alokacji [Słodowa-Hełpa 2010].

W przypadku PROW 2007–2013, obok wsparcia inwestycji w rolnictwie i przetwórstwie, ekologicznych metod gospodarowania, przedsięwzięć służących ochronie środowiska naturalnego i walorów wiejskiego krajobrazu, wyodrębniono również środki finansowe na udzielenie pomocy inwestorom, którzy tworzą nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich. Omawiany program dofinansowuje także „odnowę wsi” oraz działania służące poprawie jakości życia jej mieszkańców, a także wdrażanie zespołowych inicjatyw pobudzających aktywność lokalnych społeczności. Spośród 23 działań PROW dwa są bezpośrednio skierowane do samorządów gminnych, a mianowicie: *Odnowa i rozwój wsi* oraz *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej*. Na te działania przypada ok. 12% całkowitej kwoty programu, czyli średnio w kraju ok. 350 tys. zł rocznie na jedną gminę.

Wobec ważnej funkcji koordynatora działań rozwojowych samorządy gminne są wręcz zobligowane do świadomego wykorzystywania swojej samodzielności finansowej. Jednym z głównych źródeł ich zainteresowania jest więc poszukiwanie wsparcia działań statutowych gminy z budżetu UE [Surówka, Winiarz 2009]. Przy względnie niskich dochodach budżetowych wielu polskich gmin, a w rezultacie ciągle rosnących dysproporcjach między ich potrzebami i możliwościami finansowania inwestycji⁶, fundusze UE

⁶Praktyka dowodzi, że im bardziej rolniczy charakter gminy, tym skromniejsze są jej możliwości budżetowe, wynikające z obowiązujących regulacji prawnych, głównie z wymiaru podatku rolnego.

stanowią główny strumień wydatków publicznych i niepowtarzalną szansę na realizację wielu przedsięwzięć warunkujących likwidację luki infrastrukturalnej, przeciwdziałanie marginalizacji obszarów wiejskich, stymulowanie ich wielofunkcyjnego rozwoju i pożądanego wzrostu konkurencyjności.

Faktem jest, że programy unijne nie są uniwersalnym środkiem na rozwiązanie problemów samorządów lokalnych, stanowią one natomiast katalizator uaktywniający inne podmioty, mobilizujący do montażu środków prywatnych i publicznych [Słodowa-Hełpa 2008].

Współpraca władzy publicznej z przedsiębiorcami i społecznością lokalną przynosi wymierne korzyści w postaci [Wankiewicz 2009]:

- rozwoju inicjatyw społeczno-gospodarczych oraz aktywizacji społeczności lokalnych,
- integracji społeczności lokalnych,
- rozwoju gospodarczego jednostek samorządu terytorialnego,
- rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego.

Praktyka dowodzi, że głównym partnerem gmin w zakresie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich stają się obecnie LGD. Wdrażanie przez grupy Leadera lokalne strategie rozwoju stanowią ważne źródło wsparcia przedsięwzięć w gminach wiejskich, w tym zarówno przedsięwzięć kierowanych do gmin (np. programy odnowy wsi), jak i innych grup mieszkańców.

ŚRODKI NA REALIZACJĘ PROGRAMU LEADER W LATACH 2007–2013 I ICH PRZEZNACZENIE

W woj. warmińsko-mazurskim w ramach osi IV PROW⁷ wnioski złożyło 15 lokalnych grup działania. Po weryfikacji złożonych przez LGD wniosków pozytywnie zostało zweryfikowanych 14 z nich⁸. Na poszczególne działania osi IV – Leader zaplanowano łącznie w omawianym województwie, w latach 2009–2015, 111,3 mln zł, w tym odpowiednio na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju 78,38%, wdrażanie projektów współpracy – 2,03%, funkcjonowanie lokalnej grupy działania – 19,59% (tab. 2).

Wśród planowanych przez LGD z woj. warmińsko-mazurskiego operacji najwięcej środków przeznaczono na projekty „Odnowy i rozwoju wsi” oraz na „Małe projekty”. Podobnie kształtują się plany wydatków budżetowych LGD w innych województwach [Oś IV PROW... 2009]. W przeliczeniu na mieszkańca LGD przeznaczyły na projekty „Odnowy i rozwoju wsi” średnio od 55,62 zł do 100,71 zł (tab. 3). Planowano najczęściej po 2 operacje na jedną gminę. Wbrew zapisom zawartym w LSR, a dotyczącym sposobu i kryteriów przeprowadzenia konkursu na projekty⁹, można zauważyć, że poszcze-

⁷Nabór wniosków na wybór lokalnej grupy działania (LGD) do realizacji lokalnej strategii rozwoju (LSR) trwał od 2 grudnia 2008 r. do 30 stycznia 2009 r.

⁸Do lokalnych grup działania nie przystąpiło w woj. warmińsko-mazurskim 5 gmin wiejskich (Dąbrówno, Godkowo, Grunwald, Mrągowo i Sorkwity) i jedna miejsko-wiejska – Lidzbark Welski. Jedna z LGD, która została założona w gminie Biskupiec Pomorski, nie spełniła wymogu minimalnej liczby mieszkańców.

⁹Chodzi o zapisy rozdziału 9 LSR, w którym są przedstawione procedury wyboru operacji przez LGD.

Tabela 2. Środki planowane przez LGD w woj. warmińsko-mazurskim na poszczególne operacje w ramach LSR, w latach 2009–2015

Table 2. Financial sources planned by LAG in Warmia and Mazury voivodeship for particular action within local development strategies (LDS) in the years 2009–2015

Działania i operacje osi IV PROW			Planowany budżet w zł
Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działań osi III:	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	9 102 596
		Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	9 985 466
		Odnowa i rozwój wsi	38 217 905
	Małe projekty	29 932 297	
Razem			87 238 264
Wdrażanie projektów współpracy			2 256 162
Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, w tym:	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)		15 243 094
	Nabywanie umiejętności i aktywizacja		6 566 471
Razem			21 809 565
Razem oś IV			111 303 991

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie.

Source: Author's elaboration on the basis of materials from the Office of the Marshal of the Voivodeship in Olsztyn.

gólnym gminom (członkom LGD) przypisano zbliżone kwoty na realizację operacji, co oznacza, że potencjalnie nie będą mogły uzyskać wsparcia projekty najlepsze. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku wdrażania przez LGD działań osi III PROW – *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* i *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*. Generalnie, wobec znacznych potrzeb związanych z realizacją inwestycji publicznych, kwoty przeznaczone w LSR na wdrażanie przedsięwzięć skierowanych do podmiotów gospodarczych zostały ustalone na poziomie niezbędnego minimum określonego w rozporządzeniu [Rozporządzenie... 2008], co w konsekwencji sprawia, że liczba tego typu operacji zatwierdzonych do realizacji będzie niewielka (po 1–2 na gminę). Analiza liczby planowanych operacji na rzecz wsparcia lokalnej przedsiębiorczości w poszczególnych LSR wskazuje, że środki na realizację tego typu projektów będą rozdzielone po równo na poszczególne gminy będące członkami LGD. Tego typu praktyka rodzi obawy, że w przypadku niektórych gmin wsparcie mogą uzyskać inicjatywy o niskim poziomie innowacyjności, mające niewielki związek z celami przyjętymi w LSR.

Przedsięwzięcia, które mają szansę na wdrożenie, zgodnie z założeniami Lidera, w tym głównie z uwzględnieniem zasady innowacyjności [Puchała 2008], to operacje realizowane w ramach *Małych projektów*. Ich planowana liczba w poszczególnych analizowanych czternastu LSR wahała się od 26 (w LGD obejmującej działaniem obszar 2 gmin) do 296 (w LGD zrzeszającej 10 gmin). Analiza wniosków złożonych w pierwszym naborze na realizację *Małych projektów* pozwala stwierdzić, że ich pomysłodawcami są głównie organizacje pozarządowe i samorząd lokalny. Zakres *Małych projektów* obejmuje m.in. [Oś IV PROW... 2009]: podnoszenie świadomości i rozwijanie aktywności społecznej mieszkańców wsi, rozwijanie turystyki lub rekreacji, zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, produkcję i wykorzystanie energii ze źródeł

Tabela 3. Środki planowane przez LGD w woj. warmińsko-mazurskim na wdrażanie LSR (w zł na jednego mieszkańca)

Table 3. Financial sources planned by LAG in Warmia and Mazury voivodeship on LDS implementation (in PLN per capita)

Wyszczególnienie	Operacje służące wdrażaniu lokalnych strategii rozwoju			
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty
LGD Barcja	23,20	23,20	69,60	58,02
LGD 9	23,20	23,20	77,33	49,71
Stowarzyszenie - LGD „Łyna-Sajna”	23,20	23,20	85,07	41,43
LGD „Południowa Warmia”	28,43	28,43	61,32	68,91
LGD „Brama Mazurskiej Krainy”	24,57	44,32	63,43	48,54
LGD „Lider w EGO”	25,52	25,52	61,87	62,97
LGD „Warmiński Zakątek”	11,43	11,43	34,30	57,17
LGD „Ziemia Lubawska”	25,52	25,52	64,96	59,66
LGD – Wysoczyzna Elbląska	41,71	25,03	55,62	58,04
LGD „Mazurskie Morze”	23,08	23,08	62,75	63,80
Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski LGD w Elblągu	28,87	28,87	95,54	65,86
Związek Stowarzyszeń „Kraina Drwący i Pasłęki”	11,60	11,60	63,80	29,00
Fundacja LGD Partnerstwo dla Warmii	23,20	23,20	100,71	24,86
Stowarzyszenie LGD „Razem silniejsi”	12,15	12,15	57,70	34,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zapisów lokalnych strategii rozwoju.

Source: own elaboration on the basis of local development strategies records.

odnawialnych. Przyjęte do realizacji w ramach pierwszego naboru wniosków operacje w LGD z woj. warmińsko-mazurskiego dotyczyły głównie realizacji takich pomysłów, jak:

- wytyczenie i oznakowanie ścieżek rowerowych, pieszych, przyrodniczych,
- budowa i modernizacja placów zabaw,
- remont świetlic wiejskich,
- organizacja imprez plenerowych, przeglądów twórczości, jarmarków, zawodów sportowych itp.,
- urządzenie miejsc o znaczących walorach historycznych lub przyrodniczych.

PODSUMOWANIE

Cele i środki, które wpisują się w realizację założeń lokalnych strategii rozwoju, a tym samym mogą wspierać rozwój obszarów wiejskich, są rozproszone w różnych programach. Szansą na zintegrowane ich wykorzystanie, na rzecz wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, jest aktywność partnerstw terytorialnych, w tym głównie LGD. Działania podejmowane przez LGD stają się nowym, coraz popularniejszym, sposobem myślenia

o finansowaniu lokalnych inicjatyw. Istnieje jednak obawa, że funkcjonujące LGD będą ograniczać swoją aktywność do administrowania środkami przeznaczonymi na wdrażanie LSR w ramach PROW 2007–2013. Wskazują na to zagrożenie przykłady braku aktywności kilku objętych badaniami partnerstw w zakresie poszukiwania dodatkowych źródeł finansowania lokalnego rozwoju, w tym szczególnie tych LGD, które w przyjętych do realizacji celach i działaniach ograniczyły obszar aktywności do listy propozycji mogących uzyskać wsparcie z PROW 2007–2013.

Jak wynika z obserwacji autora, członkowie partnerstw terytorialnych posiadają znaczną wiedzę na temat źródeł finansowania przedsięwzięć wpisujących się w cele LSR. Za główną przyczynę prezentowanych przez zarządy LGD postaw zachowawczych, w zakresie pozyskania innych niż oś Lidera źródeł wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, należy uznać brak środków własnych na uruchomienie nowych projektów, a także postawy roszczeniowe niektórych członków, w tym szczególnie gmin traktujących partnerstwo jako kolejne źródło finansowania inwestycji publicznych. Wobec tej sytuacji można stwierdzić, że wdrażanie LSR ma często charakter wyrównawczy i redystrybucyjny. Jak zauważa Sobczyk [2009], tylko połączenie potencjałów samorządu, przedsiębiorców i mieszkańców może być podstawą przygotowania i wdrażania wspólnych, agresywnych strategii rozwoju. LGD wpisując podejmowane przedsięwzięcia we wskazane w niniejszej pracy kierunki działań i obszary wsparcia, zawarte we wdrażanych w kraju dokumentach i programach operacyjnych, stanowiąc mogą ważne ogniwo kreowania i wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich.

PIŚMIENNICTWO

- Bład M., 2006. Wsparcie procesów dywersyfikacji ekonomicznej na obszarach wiejskich w Polsce. *Roczniki Naukowe SERiA*, t. VIII, z. 4, 54–58.
- Brodziński Z., 2009. Partnerstwo terytorialne na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – efekty działań na przykładzie woj. warmińsko-mazurskiego. *Zesz. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 530. *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 31, 27–35.
- Brodziński Z., 2010. Wybrane źródła finansowania obszarów wiejskich, [w:] *Charakterystyka obszarów wiejskich w 2008 r.* GUS, US w Olsztynie, Olsztyn.
- Furmankiewicz M., 2006. Współpraca międzysektorowa w ramach „partnerstw terytorialnych” na obszarach wiejskich w Polsce. *Studia Regionalne i Lokalne* nr 2(24), 117–136.
- Jahns H., 2009. Skala wsparcia obszarów wiejskich w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych na lata 2007–2013. Referat na konferencji „Polityka spójności na rzecz rozwoju obszarów wiejskich”, Warszawa, 8 grudnia 2009 r. <http://ksow.pl/uploads/media/mrr.pdf>
- Klamut M., 2008. Konkurencyjność gospodarki regionalnej i lokalnej, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*. Red. Z. Strzelecki. Wyd. PWN, Warszawa, 47–77.
- Oś IV PROW 2007–2013 – Lokalne Grupy Działania i Lokalne Strategie Rozwoju. Wyd. MRiRW, Warszawa 2009.
- Polityka rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013, <http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/in-dexpl>.
- Puchała J., 2008. Rola Lokalnych Grup Działania w zwiększeniu innowacyjności regionów. *Zesz. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 501. *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 22, 293–300.

- Rozporządzenie MRiRW z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnych grup działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW na lata 2007–2013 (DzU Nr 103, poz. 659).
- Słodowa-Helpa M., 2008. Fundusze Unii Europejskiej jako instrumenty stymulujące partnerstwo na obszarach wiejskich, [w:] *Wieś i rolnictwo w procesie zmian. Szanse rozwojowe obszarów wiejskich w przestrzeni europejskiej*. Red. S. Sokołowska, A. Bisaga. Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2008.
- Słodowa-Helpa M., 2010. *Obszary wiejskie w polityce spójności Unii Europejskiej i Polski*, maszynopis.
- Smolik J., 2009. Ocena wpływu funduszy Unii Europejskiej na rozwój gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Wyd. IERiGŻ-PIB, Warszawa. Komunikaty, Raporty, Ekspertyzy nr 539/2009.
- Sobczyk A., 2009. Monitorowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej jako narzędzie wsparcia w realizacji planów rozwojowych. Zesz. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 530. *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 31, 116–124.
- Surówka K., Winiarz M., 2009. Kondycja ekonomiczna gmin w Polsce po 2003 roku. Zesz. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 530. *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 31, 135–142.
- Swianiewicz P., 2009. Wykorzystanie środków zagranicznych przez samorządy. Wspólnota nr 37/939. <http://www.wspolnota.org.pl/content/view/9926/2>.
- Wankiewicz B., 2009. Innowacyjne rozwiązania w zakresie oddziaływania zasobów finansowych gmin na rozwój samorządności. Zesz. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 530. *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 31, 160–169.
- Wojciechowski E., 2003. *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*. Wyd. Delfin, Warszawa.

SCALE AND POSSIBILITIES OF RURAL DEVELOPMENT FINANCING THROUGH LAG

Abstract. The objective of the paper is to point out possibilities and rural development support through LGD, based on the example of Leader group from Warmia and Mazury voivodeship. Results of documents describing conditions of the Community Support Framework 2007–2010 realization were presented within rural areas development. Moreover, based on the example of local activity group (LAG) from Warmia and Mazury voivodeship plans of funds directed for local strategies development (LSD) realization were presented. It was found that the amount of funds directed for LSD realization is relatively small (symbolic) in comparison to local needs. LAG by active looking for other than PROW finance source realization of LSD can be very important factor of economic and social development of rural areas.

Key words: rural development, local activity group

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 17.06.2010